

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“4” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

Галузь знань: Н – сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н6 – ветеринарна медицина

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

професор, доктор ветеринарних наук, професор Рудик
Станіслав Костянтинівич;
доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола
Михайлович;

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Історія ветеринарної медицини

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<u>магістр, бакалавр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	<u>211 ветеринарна медицина</u> (шифр і назва)	
Освітня програма	ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	<u>-</u> (назва)	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	повний термін навчання	
Курс (рік підготовки)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	<u>2</u> год. <u>4</u> год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні ресурси навчальної дисципліни

Мета. Гуманна і ветеринарна медицина з моменту зародження справи лікування розвивалися спільно, але в останнє тисячоліття ветеринарія відокремилася у самостійну галузь. Глибокий невід'ємний зв'язок цих галузей медицини у першу чергу зумовлений метою захистити людство від хвороб, що можуть бути передані від тварин – зооантропонозів (їх нараховують понад 150). Цей факт має свій відбиток у відомому висловлюванні: „Medicina hominem curat, veterinaria hominam tatem” (медицина оберігає людину, а ветеринарія оберігає людство), яке вперше було проголошено у 1884 році видатним ветеринарним лікарем С.С. Євсєєнком.

Не зважаючи на специфічність ветеринарної медицини, що відрізняє її від гуманної, наведений афоризм зближує обидві галузі знань. Історія ветеринарної медицини має велике значення для формування майбутнього ветеринарного лікаря, оскільки цим розширюється його ідеальний й культурний світогляд, виховується патріотизм, гордість і любов до своєї професії.

Історія ветеринарної медицини як наука і предмет викладання відіграють важливу роль у системі підготовки фахівців ветеринарної медицини, формуванні наукового світогляду і соціально-політичної позиції, підвищення загального і професійно-культурного рівня. Як складова частина загальної історії науки і культури історії ветеринарної медицини і гуманної відображає становлення ідей лікувальної справи в минулому і нині, дає критерії для правильного розуміння розвитку лікувальної справи.

Завдання

- Вивчити історію ветеринарної медицини в стародавні часи: з найдавніших часів до падіння західної Римської імперії (476 р.н.е.): рабовласницьке суспільство, Стародавній Єгипет, держави в долині Тигру і Євфрату (Месопотамія), Вавилон, Індія, стародавній Китай, Іран, Палестина, Греція, Рим;
- Вивчити історію ветеринарної медицини стародавніх віків: з періоду падіння Західної Римської імперії до відродження (476-1500 рр.): ветеринарія доби феодалізму, ветеринарія на території стародавньої Русі;
- Вивчити історію ветеринарної медицини в новий час: з 1500 р. до заснування ветеринарних закладів у Європі: ветеринарія у західній Європі у період ренесансу (ранній капіталізм XV-XVII), ветеринарія в Росії і Україні у XVIII ст.;
- Вивчити історію ветеринарної медицини із заснування ветеринарних закладів в Європі до наших часів: ветеринарія в період капіталізму (XVIII – XIX ст.), ветеринарія в Росії та Україні в період розвинутого капіталізму (XIX - XIX ст.)

Набуття компетентностей:

Компетенції Першого дня

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.
2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).
3. Демонструвати базові знання з організації, управління та законодавства, пов'язаного з ветеринарною практикою. Розуміти економічний та емоційний контекст, в якому працює лікар ветеринарної медицини.
4. Впроваджувати принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи комунікацію, лідерство, управління, роботу в команді, взаємоповагу та інші «м'які» навички.
5. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

6. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

7. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх добробутом, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.

8. Консультувати населення та впроваджувати програми профілактики та ліквідації хвороб відповідно до захворювання та виду тварин, прийнятих стандартів здоров'я тварин, їх добробуту, громадського здоров'я та охорони навколишнього середовища.

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності(ЗК):

1. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.
2. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.
3. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

1. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.
2. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.
3. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

програмні результати навчання

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.

2. Програма і структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма							
	тиж ні	усьог о	у тому числі					
			л	п	сем	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Змістовий модуль 1. Лікувальна справа і тваринництво в Україні від часу появи людини до XIII ст.								
Тема 1. Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей проукраїнської		1	1					

культури.							
Тема 2. Мустьєрська епоха. Пізній палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Лікувальна справа у людей трипільської культури (аріїв).		1			1		
Тема 3. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н. е. – I тисячоліття н. е.)		2	2				
Тема 4. Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е.). Перші кочові вершники – кімерійці. Кахунський папірус. Папірус Еберса. Магічна медицини. Догматична медицина. Народна медицина скіфів (Геродот, Гіппократ, Феофаст).		2			2		
Тема 5. Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття).		2	2				
Тема 6. Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття). Праці Варрона, Овідія, Колумели, Галена, Плінія, Аспирта, Вегеція та інших.		2			2		
Тема 7. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-XII ст.)		2	2				
Тема 8. Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-VIII ст.). Аварська держава. Утворення Київської Русі. Релігійні апокрифи. Ветеринарія і медицина в Європі в період Київської Русі.		2			2		
Разом за змістовим модулем 1		14	7		7		

Змістовий модуль 2. Лікувальна справа і тваринництво в Україні в період XIII ст. до сьогодення								
Тема 1. Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII- XVI ст.).		4	2		2			
Тема 2. Лікувальна справа та тваринництво козацької доби в Україні.		2	2					
Тема 3. Лікувальна справа та тваринництво Козацької доби в Україні (військово-адміністративний штат козаків, державна ветеринарна служба у козаків).		2			2			
Тема 4. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.		2	2					
Тема 5. Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).		2			2			
Тема 6. Лікувальна справа та тваринництво в Україні у XX ст. Історія становлення ветеринарної служби в Україні		2	2					
Тема 7. Історія становлення ветеринарної служби в Україні. Конюший наказ. Аптекарський наказ. Лікарські управи при губернських аптеках. Дорадчий ветеринарний комітет і ветеринарне управління у складі медичного департаменту. Структура ветеринарної служби. Особливості структури ветеринарної служби у порівнянні з дореволюційною структурою. Українська військова ветеринарія. Підготовка фахівців ветеринарної медицини. Організація ветеринарної служби в Російській імперії. Військова ветеринарна		2			2			

служба. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців. Особливості земської ветеринарної служби. Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період. Роль зооветпостачу в житті ветеринарної служби. Походження терміну „ветеринарія”.							
Разом за змістовим модулем 2	16	8		8			
Усього годин	120	15		15		90	
Курсовий проект (робота) з _____ _____ (якщо є в робочому навчальному плані)		-	-	-		-	
Усього годин							

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Лікувальна справа і тваринництво в Україні від часу появи людини до XIII ст.	2
2	Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей проукраїнської культури.	2
3	Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття).	2
4	Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-XII ст.)	2
5	Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма і литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.).	2
6	Лікувальна справа та тваринництво козацької доби в Україні	2
7	Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст.	2
8	Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).	1

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та людей праукраїнської культури. Мустьєрська епоха. Пізній палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Лікувальна справа у людей трипільської культури (аріїв).	2
2	Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е.). Перші кочові вершники – кімерійці. Кахунський папірус. Папірус Еберса. Магічна медицини. Догматична медицина. Народна медицина скіфів (Геродот, Гіппократ, Феофаст).	2
3	Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття). Праці Варрона, Лукриція, Віргілія, Овідія, Колу мели, Галена, Плінія, Аспирта, Вегеція та інших.	2
4	Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-VIII ст.). Аварська держава. Утворення Київської Русі. Релігійні апокрифи. Ветеринарія і медицина в Європі в період Київської Русі.	2
5	Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма й литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.). Лікувальна справа та тваринництво Козацької доби в Україні (військово-адміністративний штат козаків, державна ветеринарна служба у козаків).	2
6	Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).	1
7	Історія становлення ветеринарної служби в Україні. Конюший наказ. Аптекарський наказ. Лікарські управи при губернських аптеках. Дорадчий ветеринарний комітет і ветеринарне управління у складі медичного департаменту. Структура ветеринарної служби. Особливості структури ветеринарної служби у порівнянні з дореволюційною структурою. Українська військова ветеринарія. Підготовка фахівців ветеринарної медицини.	2
8	Організація ветеринарної служби в Російській імперії. Військова ветеринарна служба. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців. Особливості земської ветеринарної служби. Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період. Роль зооветпостачу в житті ветеринарної служби. Походження терміну „ветеринарія”.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Скотарські та скотарсько-землеробські напрями в житті українських культур.	3
2	Елементи анатомії та лікувальної справи у працях грецьких	3

	вчених.	
3	Боги в житті римлян.	3
4	Внесок праць Варрона в лікувальну справу людей та тварин.	3
5	Особливості праць Колумели з питань розведення тварин та їх хвороб.	3
6	Фахівці лікувальної справи та література.	3
7	Лікувальна справа народів Кавказу.	3
8	Особливості структури татаро-монгольського війська.	3
8	Вчені лікарі Китаю.	3
10	Життя та діяльність Хуа То – засновника лікувальної справи тварин.	3
11	Лікувальна справа в Литві.	3
12	Відкриття університетів у Європі та їх структура.	3
13	Цехова система підготовки фахівців лікувальної справи в Україні.	3
14	Перші кроки становлення української ветеринарії.	3
15	Успіхи в галузі ветеринарії та тваринництва.	3
16	Організація ветеринарної служби в Російській імперії.	3
17	Військова ветеринарна служба.	2
18	Роль наукових товариств у життя ветеринарних фахівців.	2
19	Особливості земської ветеринарної служби.	3
20	Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії.	3
21	Особливості формування ветеринарної служби в радянський період.	3
22	Роль «Зооветпостачу» в життя ветеринарної служби.	3
24	Походження терміну «ветеринарія».	3

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування на анатомічних препаратах;
- співбесіда;
- тестування;
- здача колоквиумів.

7. Методи навчання:

- словесний матеріал (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод демонстрації будови органів на наочному матеріалі);
- самостійна робота;
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Осьовий скелет.		
Семінарське заняття 1	Цілі викладання історії ветеринарної медицини. Її місце у навчальному процесі. Народна медицина первісної людини та	10

	людей праукраїнської культури. Мустьєрська епоха. Пізній палеоліт. Мезоліт. Неоліт. Лікувальна справа у людей трипільської культури (аріїв).	
Семінарське заняття 2.	Лікувальна справа та скотарство періоду кочовиків, кіммерійців і скіфів (II тисячоліття до н.е. – I тисячоліття н.е.). Перші кочові вершники – кімерійці. Кахунський папірус. Папірус Еберса. Магічна медицини. Догматична медицина. Народна медицина скіфів (Геродот, Гіппократ, Феофаст).	10
Семінарське заняття 3	Лікувальна справа та тваринництво періоду сарматів, готів, гунів в Україні (перша половина I тисячоліття). Праці Варрона, Лукриція, Віргілія, Овідія, Колу мели, Галена, Плінія, Аспирта, Вегеція та інших.	10
Семінарське заняття 4	Лікувальна справа та тваринництво періоду розселення східних слов'ян та Київської Русі (VI-VIII ст.). Аварська держава. Утворення Київської Русі. Релігійні апокрифи. Ветеринарія і медицина в Європі в період Київської Русі.	10
Самостійна робота	Тваринництво та лікувальна справа в Україні У XX ст.	10
Модульна контрольна робота 1		50
Всього за модулем 1		100
Модуль 2		
Семінарське заняття 1	Лікувальна справа та тваринництво доби татаро-монгольського ярма й литовсько-польського панування в Україні (XIII-XVI ст.). Лікувальна справа та тваринництво Козацької доби в Україні (військово-адміністративний штат козаків, державна ветеринарна служба у козаків).	10
Семінарське заняття 2.	Лікувальна справа та тваринництво в Україні в період XVIII – початку XX ст. (підготовка ветеринарних фахівців, лікувальна справа, видання підручників, перші ветеринарні журнали).	10
Семінарське заняття 3	Історія становлення ветеринарної служби в Україні. Конюший наказ. Аптекарьський наказ. Лікарські управи при губернських аптеках.	10

	Дорадчий ветеринарний комітет і ветеринарне управління у складі медичного департаменту. Структура ветеринарної служби. Особливості структури ветеринарної служби у порівнянні з дореволюційною структурою. Українська військова ветеринарія. Підготовка фахівців ветеринарної медицини.	
Семінарське заняття 4	Організація ветеринарної служби в Російській імперії. Військова ветеринарна служба. Роль наукових товариств у житті ветеринарних фахівців. Особливості земської ветеринарної служби. Ветеринарна справа в Києві та Київській губернії. Особливості формування ветеринарної служби в радянський період. Роль зооветпостачу в житті ветеринарної служби. Походження терміну „ветеринарія”.	10
Самостійна робота	Ветеринарна освіта в Україні	10
Модульна контрольна робота 2.		50
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу

Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)
-----------------------------------	--

9. Навчально-методичне забезпечення:

електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1408>

посилання на цифрові освітні ресурси;

- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;

10. Рекомендована джерела інформації

Основна література

1. П. І. Вербицький, П. П. Достоевський, С. К. Рудик Історія ветеринарної медицини України // Київ „Ветінформ” 2002.
2. Рудик С.К. Курс лекцій з історії ветеринарної медицини // Київ, Арістей”, 2005
3. Рудик С.К. Нариси з історії ветеринарної медицини // Київ, УСГА, 2006.
4. Рудик С.К. Історія становлення ветеринарної служби в Україні // Київ, Бронт, 1995.
5. Рудик С.К. Коротка історія ветеринарної медицини України // Київ, АНВШУ, 2005.
6. Станіслав Рудик, Костянтин Рудик Історія всесвітньої ветеринарної освіти // Київ, 2002.

Допоміжна література

1. Рудик С.К. З історії лікування тварин в Україні // Київ, УСГА, 1996.
2. Рудик С.К. Становлення лікування людини і тварин // Київ, УСГА, Артек” 1996.
3. Рудик С.К. Коротка історія лікування тварин // Київ, УСГА „Артек”, 1996.
4. Рудик С.К. Історія ветеринарної медицини Київщини // Київ „Агро-Світ”, 2000.
5. Станіслав Рудик Мова українських тваринників // Київ, АНВШУ, 2003.
6. Станіслав Рудик Тварини в житті та побуті українського народу // Київ, АНВШУ, 2005.
7. Рудик С.К. Тварини, лікувальна справа та освіта держави Запорозька Січ // Київ, Міжнародна асоціація „Козацтво”, 2006.
8. Станіслав Рудик Моя ALMA MATER // Київ, НАУ, 2007.